

Przemienienie Pańskie

Święto Przemienienia Pańskiego należy do nieruchomych, wielkich świąt ku czci Jezusa Chrystusa. Obchodzone jest ono 6 (według starego kalendarza - 19) sierpnia. Święto to rozpoczyna się dniem przedświątecznym, a kończy sześcioma dniami poświęconymi. W Kościele prawosławnym w Święto Przemienienia Pańskiego obowiązuje post.

Teofania, czyli objawienie Jezusa Chrystusa na Górze Tabor, dokonała się tuż przed nadchodzącą kenozą Boskiej Natury. Zbliżał się czas Paschy, męki krzyżowej i śmierci Jezusa oraz Jego przejścia do Ojca w Niebie. Chrystus, pragnąc umocnić wiarę apostołów w to, że jest prawdziwym Synem Bożym, zabrał trzech Swoich umiłowanych uczniów: Piotra, Jakuba oraz Jana, i udał się z nimi na Górę Tabor.

Na górze Jezus ukazał się jaśniejący nadprzyrodzonym, Bożym światłem. Nie było to światło pierwszego stworzenia, opisywane w Księdze Rodzaju, gdy Bóg powiedział: „Niech będzie światło”, ale blask Boskości „przed wszystkimi światłami”. Jego świadkami byli Mojżesz i Eliasz, którzy rozmawiali z Bogiem na Górze Synaj, oraz Piotr, Jakub i Jan - trzej wybrani uczniowie. Schodząc ze szczytu góry, Jezus objawił, że będzie wydany w ręce ludzi, którzy Go zabiją, ale trzeciego dnia powstanie z martwych (por. Mt 17, 22-23).

Wszystkie Ewangelie synoptyczne opisują Przemienienie Chrystusa niemal identycznymi słowami. Liturgiści prawosławni wybrali perykopę z Ewangelii według św. Łukasza (Łk 9, 28-36) na czytanie podczas Jutrznii, a z Mateusza (Mt 17, 1-9) - podczas Boskiej Liturgii. Jezus zabrał ze sobą Piotra oraz dwóch synów Zebedeusza: Jakuba i Jana. Wspiął się z nimi „na górę wysoką”, aby się modlić. Tam przemienił się przed nimi: „W czasie modlitwy zmienił się wygląd Jego twarzy, a Jego odzienie stało się olśniewająco białe” - odnotował św. Łukasz (Łk 9, 29), „I na ich oczach zmienił się Jego wygląd: twarz Jego zajaśniała jak słońce, a szaty stały się białe jak blask [słoneczny]” - zauważył św. Mateusz (Mt 17, 2). „Szaty Jego zajaśniały taką bielą, że żaden farbiarz na ziemi nie zdoła tak wybielić” - z podziwem dodał św. Marek (Mk 9, 3). I oto rozmawiało z Nim dwóch mężów, którymi byli Mojżesz i Eliasz, którzy ukazali się w chwale i mówili o Jego odejściu, które miało dokonać się w Jerozolimie (por. Łk 9, 30-31). Jasny obłok - Boży obłok, który otaczał go na Górze Synaj - pokrył szczyt i oślepieni uczniowie usłyszeli głos z obłoku: „To jest mój Syn ukochany, upodobałem Go sobie, Jego słuchajcie” (Mt 17, 5). Ojciec wypowiedział te same słowa, gdy Jezus był chrzczony przez Jana, który przyszedł „w duchu i mocy

Eliasa” (Łk 1, 17); tłum, który oskarżał Jezusa na Górze Oliwnej na kilka dni przed śmiercią, mógł słyszeć głos Ojca po raz trzeci (por. J 12, 28-30). Pierwsi chrześcijanie mieli później przyjąć świadectwo św. Piotra, które pochodzi z jego Listu (por. 2 P 1, 10-9).

Święto Przemienienia Pańskiego obchodzone było już w IV wieku. Wiadomo o tym na podstawie homilii św. Jana Chryzostoma i św. Efrema Syryjczyka. Z VII wieku pochodzi mowa św. Andrzeja z Krety, a z VIII - przepiękne hymny liturgiczne św. Jana z Damaszku i św. Kosmy z Majumy, wysławiające Przemienienie Pańskie. Słowami troparionu święta zgromadzeni w cerkwi wierni, modlą się o doświadczenie Bożej światłości: "Przemieniając się na górze, Chryste Boże, ukazałeś uczniom swoim Chwałę Twoją, na ile mogli ją oglądać. Niech zajaśnieje i nam grzesznym Twoja przedwieczna światłość, za sprawą modlitw Bogarodzicy. Dawco światłości, chwała Tobie".

Teologia i duchowość Kościoła prawosławnego zawsze była i pozostaje szczególnie wrażliwa na misterium Przemienienia. Świadczy o tym wspaniała duchowość hezychastyczna oraz rozwój teologii absolutnej transcendencji Boga, egzystencjalnie doświadczanej przez świętych. Warto również zauważyć, że prawosławni ikonografowie od wielu stuleci przedstawiają na ikonach nadprzyrodzoną jasność „światła Taboru”.

Misterium Przemienienia posiada jeszcze jeden aspekt, który nie jest wyraźnie podkreślony w tekstach biblijnych, ale który został uwydatniony w pieśniach liturgicznych. „Ukazując przemianę natury człowieka [...] W czasie Twojego Drugiego i Straszego Przyjścia [...] Zbawicielu [...] Ty przemieniłeś Siebie [...]. O Ty, który uświęciłeś cały wszechświat poprzez Swoje światło [...]” - Te słowa, śpiewane w czasie Jutrni, nawiązują do kosmicznej i eschatologicznej natury Przemienienia. Cała przyroda, która teraz cierpi skutki grzechu, źródło chorób fizycznych - będzie uwolniona, odnowiona, gdy Chrystus przyjdzie w chwale na końcu czasu. Przemiana świata jest ukazywana naszej wierze, naszej nadziei i naszym oczekiwaniom. Musimy być jednak ostrożni, by nie przecenić tego aspektu Przemienienia z pomniejszeniem innych. Ewangelie ukazują nam, że pierwsze, zasadnicze znaczenie Przemienienia koncentruje się na osobie naszego Pana, którego Ojciec obdarza chwałą przed udaniem się na Mękę.

Trzeba pamiętać, że Przemienienie Pańskie to również objawienie Ojca i Ducha Świętego. Ono unosi zasłonę, która w tym ziemskim życiu kryje przed nami intymne życie trzech Trójcy Przenajświętszej. Dziewiąta pieśń świątecznej Jutrni wzywa wiernych zgromadzonych w cerkwi do uwielbienia Boga w Trójcy Osób: „Staśmy w duchu w mieście żyjącego Boga i skoncentrujmy się w naszych umysłach na duchowej Boskości Ojca i Ducha, jaśniejącej w Jednorodzonym Synu”.

W tradycji prawosławnej w święto Przemienienia Pańskiego jest zwyczaj święcenia winogron i innych owoców, kłosów zbóż i miodu. W pobożności ludowej zazwyczaj przed tym świętem nie spożywa się owoców.